

μια τήν ἐμπνευσή του, τίς ιδέες του, τόν πατριωτισμό του, τήν προσπάθεια γιά τε-
λειότητα καί τήν ἀγάπη του γιά τή δημοτική γλώσσα.

Μπορεί νά διαβάσουμε μέ μεγαλύτερον ενδιαφέρον ποιήματα πού ἔχουν ἀμειση
σχέση μέ τήν τωρινή πραγματικότητα καί τὸ ἀγγος τῆς ἐποχῆς μας, ὅπως τὰ ποιή-
ματα τοῦ Καδάφη καί τῶν νεώτερων, αὐτὸ ὅμως δὲ σημαίνει πὼς εἶναι μικρότερη ἢ
ἀξία τῶν σολωμικῶν ποιημάτων. Τὰ ἐπικάια μᾶς ἐνδιαφέρουν πάντοτε πιὸ πολὺ,
ἀλλὰ δὲν εἶναι πάντοτε αἰσθητικὰ ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ

“Ὅταν μοῦ θέτεις τὸ ἐρώτημα γιά τὸ Σολωμὸ, μέ βάζεις νὰ σοῦ εἰπῶ γιά τήν
εὐγένεια τοῦ λόγου, τὸ θάρσος τῆς ψυχῆς, τὴ δέψα γιά λευτεριά καί γιά ἐκφραση.
Νομίζω πὼς ἡ συναίσθηση τοῦ ποιητῆ καί ἡ εὐθύνη ξεκινᾶνε ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ ἐλληνι-
κοῦ φωτός. Τὸ δικό του βραμ γιά τὸ ὅραιο τὸ βλέπω στὴ γλυκεῖα ὄψη καί στὰ λίγα
χορτάρια τῆς ἔρημης γῆς - ψυχῆς, στὶς κλειστὲς πόρτες καί στὰ μίξερα χρόνια ἢ στὰ
μάτια πού γυρεύουνε περισσότερο φῶς.

Ρωτώντας με γιά τὸ Σολωμὸ, μοῦ ζητᾶς νὰ σοῦ ἱστορήσω τὸν οὐρανὸ καί τὸ
θάραθρο. Θὰ ἐπιμείνω, ὅμως, λίγο στὴ γλώσσα, αὐτὴ πού μιλάμε, αὐτὴ πού ἔγραφε.

(“Ὅχι πὼς Ὁ ἀρνηθῶ τὴ γλώσσα τῶν πατέρων μου” Ἰσα - Ἰσα πού αὐτὴ χρειά-
ζεται πρώτη γιά νὰ μέ μάθῃ σωστὰ τὸ λόγο πού μιλάω. Αὐτὴ εἶνε ἡ ρίζα. Ἀλήθεια,
παρεπιπτόντως, τὸ ἤξερες, πὼς στὸ Μεξικὸ διδάσκονται οἱ μαθητὲς στὰ σχολεῖα τοὺς
ἀρχαῖα Ἑλληνικά; Συνάντησα Μεξικάνο, πού μοῦ ἔκλινε σὲ ἄπταιστα ἑλληνικά τὸ
«περιπατητικὴ σχολή» μέ τίς δοτικὲς κ.λ.π., κ.λ.π. Θυμῆζου πὼς κάποτε στὸν τόπο
μας ἀκούστηκαν διαμαρτυρίες γιά τὴ διδασκαλία μᾶς, ὅπως τὴν ὀνόμασαν, νεκρῆς
γλώσσας. Καί θγάλε συμπεράσματα γιά τὴν μακαριότητα, ἢ τὴν ἀγνοία. Λαὸς χωρὶς
ρίζα καί γλώσσα — κι ἀνατρίχιασα γιά τὴ Μητέρα τῶν ἐθνῶν, τῶν ἰδεῶν, τοῦ λόγου.
Ἦπ’ ὄψιν, ὁ κύριος πού σοῦ εἶπα εἶναι μηχανικός, ὄχι φιλόλογος).

(Ὁ Σολωμὸς δὲν παίζει μέ τίς λέξεις. Ἀνακαλύπτει μόνος του, ἀρα γνωρίζει
τὴ σημασία τους. Καί τίς χρησιμοποιεῖ σὰν φιλόσοφος ἱστορικός ἢ μύστης γιά νὰ περι-
γράψῃ τὸ αἰώνιο τῆς ιδέας ἢ νὰ μαρτυρήσῃ τὴν ψυχὴ του.

Ἀμαρτωλὸς, γαλήνιος, γνωρίζει πὼς ἡ λύτρωση — τὸ διορφο τὸ ὄνειρο — δὲν
θὰ φανεῖ καί πολεμάει ὡς τὸ τέλος γιά τὴν ἐνσάρκωση τοῦ ἰδανικοῦ. Ἡρώας: Προτι-
μῶ τὸ ποιητῆς. Ὁμιος, δὲν μπορῶ νὰ κρίνω τὸν ἀνέγγιχτο, ἐρημικὸ του κόσμο. Μόνον
τὸν πόνο γιά Ἑλλάδα πὲς μου νὰ μαρτυρήσω, πού ἐνωθε σὰν μοιράζαν τὰ ἱμάτιά της
οἱ ἄλλοι, οἱ θάρδαροι. Ὁ καιρὸς ἄς κερδίσῃ ἀπὸ τὴν καθαρὴ του ματιὰ νὰ γίνῃ ἄξιος.
Κι ὁ τόπος ὅλων τῶν καιρῶν νὰ σταθῇ στὸ ὄψος τοῦ Σταυροῦ καί στὴν εὐθύνη τῆς
ἱστορίας.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΛΟΥΚΕΡΗΣ

“Ἀς μοῦ ἐπιτραπῇ στὴ πιὸ πάνω ἐρώτηση νὰ ἀναφέρω λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ
ποιητῆ μέσα ἀπ’ τὰ ὁποῖα καί σήμερα καί πάντα πρέπει νὰ ἐλέγουμε τὸν ποιητῆ:
«Νέοι συμπαθητάδες, μάθετε τὴν ἐπιστήμη καί τὴν ἀρετὴ, δίχως νὰ ὑπερηφανεύεσθε,
καί δὲν θὰ ὑπερηφανεύητε ἂν ἀληθινὰ μάθετε τὴν ἐπιστήμη καί τὴν ἀρετὴ. Ἀλλὰ
μὴ παραχαμηλώσετε ποτὲ τὴν κεφαλὴ, γιατί θὰ εὐρεθοῦν πολλὰ ἄτιμα καί ἀχρεῖα χέ-
ρια ἔτοιμα νὰ σᾶς τὴν πλακίσουν. Ἄν πάλι τολμήσουν οἱ ἄνθρωποι νὰ σᾶς ὀδρίσουν,
γιά νὰ σκεπάζουν τοὺς πολλοὺς φόβους, οἱ ὅποιοι φοβιάζονται μέσ’ τὴν ψυχὴν τους,
τότε, ναί, σηκώσετε τὴν κεφαλὴν μέ δλὴν τὴ δύναμιν πῶχει, καί θὰ ἰδῆτε ὅτι θὰ πέσῃ
εὐθὺς ἐκεῖνη ἢ αὐθάδεια, ἐπειδὴ εἶναι μικρὴ ψυχὴ αὐθάδεια». (Σχεδιάσμα λόγου πού
ἐκφώνησε ὁ Ποιητῆς στὴν Ἱταλία σὲ συμπαθητὲς του — Ἰακ. Πολυλᾶ «Προλεγόμε-

να». Και κάτι άλλο ακόμα: «Τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ μάθῃ νὰ θεωρῇ ἑθνικό, ὅτι εἶν' ἀληθινό». Μέσ' ἀπὸ τέτοιο πρίσμα, πιστεύω, πῶς πρέπει νὰ δοῦμε τὸ Σολωμό. Καὶ εἶναι μεγάλος κι' ὁ ποιητὴς μὰ πιότερο τὸ ἔργο του.

ΛΑΜΠΗΣ ΛΟΥΚΟΣ

Ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ ποιητὲς, οἱ μεγάλοι καὶ ἀληθινοί, εἶναι ταυτόχρονα καὶ προφῆτες, τότε ὁ Σολωμός μὲ τὰ ὅσα εἶπε διὸ καὶ ἑκατὸν πενήντα χρόνια:

...Μήγαρις ἔχω ἄλλο στὸν νοῦ μου, πέραν ἑλευθερία καὶ γλῶσσα:...

Τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ μάθῃ νὰ θεωρῇ Ἔθνικό, ὅτι εἶναι ἀληθινό.

ἐξακολουθεῖ πάντα, χωρὶς καμμιὰ πιά ἀμφιβολία, νὰ παραμένει ὁ μεγαλύτερος Νεοὺλ-ληνας ποιητὴς. Ἡ ταύτιση ἀκόμα τῆς ἑλευθερίας καὶ τῆς γλῶσσας τοῦ γένους ἀποδεικνύει τὸ ἀσκήκωτο ἠθικό δάρος τοῦ πρωτοφάτῃ καὶ τῶν δύο.

Ὁ Σολωμός ἔζησε τὸ Ἑλληνικὸ πρόβλημα, πῶς δυστυχῶς, χωρὶς νὰ ἔπρεπε, ζοῦμε καὶ μεις. Ἄν καθυστερεῖ τόσο πολὺ ἡ ὀριστική μας ἀπολύτρωση, εἶναι γιατί ἀφήσαμε τὰ Σολωμικά Ἐθνικά θεμέλια καὶ χτίσαμε στὴν ἄμμο.

Ἐπιταχτική πλέον ἀνάγκη εἶναι, ὅχι γιὰ νὰ μεγαλυνθοῦμε ἄλλο, χάθηκε ἡ τέτοια εὐκαιρία, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιζητήσουμε, νὰ κάνουμε συνειδηστὴ καὶ πράξη τὰ Σολωμικά ὅραματα.

Ἄν ἔτσι δὲν δοῦμε σήμερα, ἔχουμε τὴ γνώμη πῶς μὴ ἄλλη τκοτεινὴ καὶ μεγάλη νύχτα περιμένει τὸν τόπο. Μακάρι νὰ μὴν τὴν γνωρίσουμε. Ὁ Σολωμός ἔδειξε σέ ὅλους τὸ σωστὸ τὸ δρόμο. «Ἐκείνη (ἡ ἑλευθερία) ἄρχισε (τότε) νὰ πατεῖ τὰ τοῦρκικα κεφάλια, τούτη (ἡ γλῶσσα) θέλει πατήσει: ὀγλήγορα τὰ σοφολογιωτατίστικα καὶ ἔπειτα ἀγκαλιασμένες καὶ οἱ δύο θέλει προχωρήσουν εἰς τὸ δρόμο τῆς δόξας χωρὶς ποτὲ νὰ γυρίσουν ὀπίσω ἂν κανένας σοφολογιώτατος κρᾶζει ἡ κανένας τοῦρκος βουίζει, γιατί γιὰ μένα εἶναι ὅμοιοι καὶ οἱ δύο».

ΑΛΕΚΟΣ ΜΑΡΑΣΙΛΗΣ

Μέσα στὴν νεώτερη Ἑλληνικὴ Ποίηση, ποίηση, πού ἔχει τίς ρίζες της στὸ δημοτικὸ τραγούδι, ξεχωρίζει ἡ ποιητικὴ προσφορὰ τοῦ Διονύσιου Σολωμοῦ. Ὁ Σολωμός εἶναι ὁ ἑθνικός μας ποιητὴς, ὅχι μόνο γιατί αἱ στίχους του μελοποιήθηκαν ὁ Ἔθνικός μας Ὕμνος, ἀλλὰ καὶ γιατί ἐπηρέασε ἀποφασιστικά καὶ θετικά τὴν νεώτερη Ἑλληνικὴ ποίηση.

Καὶ εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι, ἡ πνευματικὴ προσφορὰ τῆς νεώτερης Ἑλλάδας ἀρχίζει μὲ στίχους στὴν ἑλευθερία, τὸν «Ὕμνο εἰς τὴν ἑλευθερίαν» καὶ τοὺς «ἑλευθεροὺς Πολιορκημένους». Εἶναι οἱ στίχοι πού καθοδηγοῦν καὶ θὰ καθοδηγοῦν στὴν πορεία του τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος. Ἔτσι, ὁ προφήτης ποιητὴς, ὁ ποιητὴς πού φηλαφίζει μὲ τὴν εὐαισθησία του τὸ ἱστορικὸ μέλλον, ἐνέπνευσε καὶ ἐμπνέει τὸν λαὸ στίς δύσκολες ὥρες, γιὰ νὰ βρῇ τὸ σωστὸ δρόμο τῆς λύτρωσής, τῆς ἑλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας.

Ὁ ἀντίλαλος ἀπ' τὴ μαχόμενη, σκληρωμένη, Ἑλλάδα τοῦ 1821, ὁ ἥρωϊσμός καὶ τὸ μεγαλεῖο γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς λευτεριάς, φτάνει καὶ σήμερα στ' αὐτιά μας, μέσα ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ τῆς λευτεριάς πού ξεπατάχτηκε ἀπ' τὰ κόκκαλα θγαλμένη τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά.

Τὰ χεῖλη μας τραγουδοῦσαν καὶ τραγουδοῦν τοὺς ὅμνους του σὲ κάθε ἑθνικὴ περιπέτεια: στὴν πρόσφατη ἐσωτερικὴ κατοχὴ

«ἕνα στόμα ἑκαρτερούσε

ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῇ...»